

HUDEBNÍ AKTIVITA JAKO ZDROJ SOCIÁLNÍHO KAPITÁLU ANEB O FUNGOVÁNÍ SOCIÁLNÍHO KAPITÁLU Z POHLEDU HUDEBNÍKA

Jiří Plocek

„Tak Poutníci jezdí načerno?“ zeptala se mne revizorka poté, co mne – přistiženého bez jízdenky – vytáhla ven z trolejbusu v Brně na Kounicově ulici. „Já jsem tady už dva měsíce neměl být, tak jsem si nekoupil šalinkartu a myslel jsem si, že to nějak zvládnu bez ní,“ vylouval jsem se zkroušeně. Můj odjezd na výzkumnou stáž do USA se na poslední chvíli posunul z června 1993 na září a já jsem si říkal, že během prázdnin snad tou městskou hromadnou dopravou ani nebudu muset jet. No, spěchal jsem kamsi, zkusil to načerno, a tohle byl výsledek. „Tak si příště kupte jízdenku a ať vám ta cesta do Ameriky dobře dopadne,“ propustila mne velkoryse revizorka a já se vydal pěšky do centra.

Tato skutečná událost je ukázkou účinnosti tzv. sociálního kapitálu, který člověk nahromadí – aniž o tom často ví – jako člen populární kapely. Jako vysokoškolsky vzdělaný biochemický výzkumník, třeba i s padesáti odbornými publikacemi, bych zcela jistě neměl takovou společenskou odezvu jako muzikant po třech a půl letech (1988–1991) intenzivního koncertování s Poutníky. Přiznám se, že moje životní odbočka do světa populární hudby, byť ne přímo do skutečného showbyznysu, znamenala pro můj další život hodně. Kromě kontaktů s muzikou přímo spjatých (což byli především hudebníci, pořadatelé, zvukaři a publicisté), jsem získal síť dalších známých, či přímo přátel nejrůznějších profesí, kteří měli rádi písničky Poutníků. To teď mluvím o síti, o níž do dnešního dne vím.

Takto to má skoro každý, kdo se dlouhodobě a často pohybuje na veřejnosti jako zprostředkovatel kulturních statků. Samozřejmě za předpokladu, že má jisté schopnosti sociální komunikace a dokáže využít nabízené možnosti vztahové sítě. Muzikantští introverti, kteří se mezi koncerty uzavírají na hotelových pokojích a oddávají se pouze cvičení, jsou o tento aspekt veřejného působení připraveni.

Sociální kapitál jako předmět zkoumání

Pokusím se nyní stručně ukotvit celou věc terminologicky, to znamená představit pojem **sociální kapitál**, který popisuje významný aspekt společenského dopadu popularity.

Novodobý koncept sociálního kapitálu zavedl do sociologie zhruba před padesáti lety francouzský sociolog Pierre Bourdieu. Sociální kapitál je pro něj „množinou aktuálních nebo potenciálních zdrojů, která vychází z vlastnictví trvalé sítě více či méně institucionalizovaných vztahů a známostí“ (Bourdieu – Wacquant 1992: 119). Pro účely mého pojednání tato prvotní definice zcela postačuje. Je však nutno dodat, že od té doby rozpracovali toto téma mnozí badatelé, mezi nimiž kromě Bourdieua vynikají ještě americký sociolog James Coleman a v 90. letech 20. století americký politolog Robert Putnam. Orientační přehled o šíři a složitosti problematiky sociálního kapitálu, a to včetně historických kořenů, lze nalézt například v internetové Wikipedii.¹ Není mým úmyslem zde zacházet do teoretických podrobností, ale rozhodně je dobré si uvědomit i další skutečnosti. Například různé úrovně fungování: **Individuální** sociální kapitál je využíván jedinci k vlastnímu prospěchu hmotnému či nehmotnému za pomoci interakcí mezi lidmi. Přináší-li sociální kapitál zisk společnosti (či skupině obyvatel) jako celku, jde o kapitál **kolektivní**. S oběma se můžeme setkat i v oblasti popkultury – ze svého sociálního kapitálu může těžit jak jednotlivec (třeba celebrita, která jej využívá pro své podnikání), tak jednotlivý hudebník, popřípadě hudební skupina, která se identifikuje s určitou skupinou obyvatelstva a využívá svého kapitálu k její podpoře. Dále je důležité si uvědomit, že sociální kapitál sám o sobě je hodnotově neutrální. V realitě však může mít jeho využití různý dopad. Jedinec či kolektiv jej může využít jak ve prospěch „dobré věci“, tak ale i ve prospěch společensky pochybného účelu. I tyto jednoduché postřehy lze využít v subtilnějších úvahách o vlivu veřejně činných osob se silným sociálním kapitálem.

1. Viz např. „Social capital.“ *Wikipedia* [online] [cit. 25. 7. 2021]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Social_capital>.

Stručně shrnuto: Sociální kapitál je fenomén, který svým významem a funkčním obsahem prorůstá jako objekt zájmu nejen do sociologie, ale dnes už i do politologie a ekonomie. Tam představuje neobyčejně důležitou novou rovinu uvažování, která původně úzce materiální či peněžní náhled na lidské konání sloužící k dosažení finanční rovnováhy, či přímo zisku, rozšiřuje o nepochybně fungující principy, jež lze vyjádřit stručným příměrem „Disponovat dobrými kontakty je často důležitější než disponovat milióny na účtu“. Co lze ve skutečnosti v nejširším smyslu slova považovat za zisk, které jsou ty dobré kontakty, jaká je jejich povaha a jak se vytvářejí, to jsou další významné otázky, jež jsou jistě hodny dalšího výzkumu.

Pokusím se nyní dotknout různých aspektů fungování sociálního kapitálu spatřého s veřejnou hudební produkcí v současnosti.

Zvláštnosti sociálního kapitálu populární osobnosti

Ke kontaktům a zdrojům, jichž si je člověk vědom, má populární osobnost ještě k dispozici velké, popř. přímo obrovské společenské pole, jež je mu nakloněno. Nic bližšího však o něm zprvu neví. Až tehdy, kdy člověk začne něco podnikat, začne se také projevovat rozsah a vnitřní povaha takového pole. V mém případě hrála skutečnost, že jsem působil v Poutnicích (a odehrál s nimi několik set koncertů po celé republice a objevil se na několika jejich albech), nejednou důležitou roli v mé další vydavatelské či publicistické činnosti – např. při jednáních v institucích, oborových kulturních komisích či u možných sponzorů. Těchto případů byla asi většina, ale dotklo se to i oblastí jiných, protože naši fanoušci se nacházeli mezi rozličnými profesemi. (A jak vidno, i mezi revizory.)

Je zajímavé, že fenomén společenského dopadu popularity má poměrně dlouhou trvanlivost, byť už po čase nemusí mít takový rozsah, protože vyhasíná rezonance interpretovaných písní a nastupuje nové, neznalé publikum. Uvedu příklad této „trvanlivosti“: V roce 2017, tedy 26 let po mém odchodu z kapely, jsem nabídl rozhlasové stanici Vltava, že udělám cyklus pořadů o písni. Sešel jsem se s tehdejším šéfredaktorem Petrem Fischerem, s nímž jsem se do té doby osobně nikdy nepotkal. Měl o mně minimum informací. Věděl, že jsem působil v brněnském rozhlase a jako publicista. Vyslechl si

můj záměr a ve chvíli, kdy jsem zmínil, že mám s působením písní přímou zkušenost jako interpret, zbystril a zeptal se odkud. Když jsem řekl, že z Poutníků, okamžitě si vybavil písničku *Panenka*, kterou si prý občas hrává na kytaru a imponuje mu, jakého rozšíření dosáhla. Z dalšího rozhovoru jsem vycítil, jak se v tu chvíli proměnil vztah mezi námi. Ne, že by mi automaticky byl více nakloněn, ale cítil jsem, že vnímá moje teze s hlubší pozorností, a ne jenom v rámci profesního formalismu. Dal mi šanci, a tak vznikla série pořadů „Písňobraní Jiřího Pločka“, které jsou stále dostupné v rozhlasovém archivu stanice Vltava, a z různých reakcí vím, že si našly své posluchače.

To, co jsem právě popsal, je jev, který pravidelně provází lidi působící na veřejnosti. V oblasti hudby se projevuje s velkou bezprostředností, neboť je podložen přímočarým předáváním něčeho, co lidi – posluchače – činí šťastnými či okrašluje jejich důležité životní okamžiky. Hrát někomu na svatbě a být současně lidsky otevřený, nebrat to jenom jako „práci“, znamená získat přinejmenším dobré a užitečné známosti, popřípadě nové přátele. Sociální status hudebníka, popř. zpěváka, se samozřejmě v historii proměňuje, tak jak se proměňuje dobový kontext. S rozvojem masmédií se z původně pouze lokálně významných hudebníků staly často národní či mezinárodní celebrity. Jejich veřejná působivost je paradoxně znásobena tím, že je nikdo nezná zblízka – s jejich osobnostními slabiny, zatímco dříve vesnice znala své muzikanty se vším všudy. Tady se dostáváme do oblasti ohromných možností i strukturálně velmi zajímavých souvislostí. Začíná tu působit síla symbolických gest a sdělení, ale také síla lidské imaginace a projekce. Je to bezpochyby oblast pro velmi inspirativní zkoumání.

Zisky založené na sociálním kapitálu

Co vlastně populární hudební umělec svou aktivitou získává, pokud máme na mysli něco navíc vedle bezprostředního honoráře za svou kulturní „službu“? Tak především vlastní společenskou hodnotu. Je vnímán publikem jako osobnost, která mu něco důležitého přináší: potěšení, relaxaci, „dobití baterek“ (psychické povzbuzení, citové „vyladění“) – tedy upravení vnitřní emoční situace, popř. je i nositelem různého typu informací a společenské

reflexe. Ze způsobu vystupování, jak na koncertech, tak i v jiných případech, stejně jako ze zpráv o jeho soukromém životě, vzniká umělcova prestiž a důvěryhodnost. Pokud chce, aby mu lidé věřili, musí adekvátně jednat, tedy být jasným a konzistentním garantem svých činů. Jeho role není jednoduchá, zvláště pak v případě velmi populárních umělců, protože na ně jsou kladeny jiné nároky než na další profese každodenního života. Někteří ke své pozici přistupují tak, že se na veřejnosti omezují čistě na umělecké projevy, jiní naopak vykazují jak ve tvorbě, tak ve veřejných komentářích a činech menší či větší mírou společenské angažovanosti. Někdo si chrání své soukromí, jiný s ním obchoduje (např. skrze bulvární média). A zde se ukazuje, nakolik je funkční a efektivní jejich sociální kapitál.

Jako příklad angažovaného společenského působení můžeme z poslední doby uvést houslistu Pavla Šporcla, který svým otevřeným dopisem v březnu 2021 rozvířil veřejnou debatu o způsobech státní kompenzace pro hudebníky v době lockdownu (srov. Besser 2021). V rovině politické i podnikatelské se stejně aktivně jako v té umělecké pohybuje písničkář Tomáš Klus, který – přestože se nechce přímo stát politikem – se netají svými kritickými postoji k současné vládě a prezidentovi (tedy k premiéru Andreji Babišovi a prezidentu Miloši Zemanovi) a promítá je i do své poslední tvorby. Nejnovější Klusovo CD, vydané v květnu 2021, má název *Čau Česku*² a zpěvák na něm spolupracoval s investigativním novinářem Jaroslavem Kmentou, který se dlouhodobě zabývá politickými a korupčními kauzami (Špulák 2021).

Tento typ vztahu populární osobnosti se svými sympatizanty je založený na určité disproporci viditelného a neviditelného: Populární zpěvák nezná ani zdaleka všechny svoje posluchače, neví, na co přesně zpočátku může spoléhat – to se vyjeví až po několika veřejných gestech. Jeho příznivci jej znají a valná část mu na základě jeho vystupování a obsahu jeho sdělení důvěřuje více než jen v tom, že umí zpívat a že jim přináší kvalitní zábavu. Na druhé straně, populární zpěvák je také do velké míry objektem velkých

2. Jde o narážku na blogy premiéra Andreje Babiše nazvané „Čau lidi“ a zároveň odkaz na bývalého rumunského komunistického diktátora Nicolae Ceaușesca.

nevědomých projekcí posluchačů. Symbolizuje silnou osobnost, jejíž veřejná vyjádření či gesta mají velkou váhu (jež odpovídá velikosti a charakteru jejího sociálního kapitálu) a jsou dle povahy a zaměření svých původců různě marketingově využitelná – od společenského aktivismu po čisté komerční podnikání. Projekce publika jsou ovšem ožehavou záležitostí: Když oblíbený umělec učiní gesto nebo prohlášení, které nelze vykládat eticky či politicky jednoznačně, nebo je dokonce v rozporu s převládajícím názorovým trendem, riskuje, že mnohé své příznivce zklame, anebo vyvolá dokonce averzi, a tím sníží hodnotu svého sociálního kapitálu. To je případ písničkáře Jaromíra Nohavici, který osobně převzal v roce 2018 Puškinovu cenu od ruského prezidenta Vladimíra Putina.³

V oblasti komerčního podnikání má využití sociálního kapitálu populárních osobností svoje označení **celebrity branding** (brand – obchodní značka, známka, tedy jde o „označkování celebritou“).⁴ Takovými populárními osobnostmi mohou být nejen hudebníci a zpěváci, ale i lidé z dalších oborů, kteří oslovují masové publikum – např. sportovci, modelky, herci. Zpěváci a herci mají ale jinou pozici než modelky, jejichž působivost založenou na silné projekci publika výstižně charakterizoval zpěvák irské skupiny U2 Bono: „*Jejich moc nad lidmi je fascinující (...). Neotevřít ústa, v tom je velká síla.*“ (Bono in Assayas: 2006: 74) Zpěváci totiž přinášejí vedle hudebního působení (jehož základ je v rovině emoční, neverbální) i slovní sdělení, které spoluvytváří povahu jejich sociálního statusu. Když někdo zpívá jednoduché písně o lásce, tak je v jiné pozici než písničkář, který se vyjadřuje k různým dalším aspektům života společnosti. Tento fakt na jednu stranu jistým způsobem oproti modelkám omezuje písničkářovu marketingovou využitelnost, tedy zhodnocení jeho „značky“ v rovině peněžní či obchodní, na straně druhé umožňuje větší zacílení a zatěžkání jeho veřejného gesta. To je významný faktor, s nímž je nutno počítat při jakékoli veřejné akci.

3. „Nohavica převzal medaili od Putina.“ *Novinky.cz* [online] 4. 11. 2018 [cit. 28. 7. 2021]. Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/kultura/clanek/nohavica-prevzal-medaili-od-putina-40252281>>.

4. Viz např. „Celebrity branding.“ *Wikipedia* [online] [cit. 28. 7. 2021]. Dostupné z. <https://en.wikipedia.org/wiki/Celebrity_branding>.

Dějinný a politický potenciál sociálního kapitálu

Veřejná gesta populárních osobností – a zvláště pak populárních zpěváků a herců – byla a jsou v období po druhé světové válce jednou z důležitých součástí dějinných pohybů a zvratů. Masmédia a následně sociální sítě propůjčily těmto umělcům velkou symbolickou váhu. Takové osobnosti také nesou následky – a to jak benefity, tak nevýhody – svých činů. Typickou ukázkou je česká populární zpěvačka Marta Kubišová. V roce 1968 tehdy mladičká interpretka pod vlivem emocí a rozhořčení ze sovětské okupace zpívala ve vysílání *Modlitbu pro Martu*, což poznamenalo její další život za normalizace – byla jí zakázána umělecká činnost. Protože se však svému tehdejšímu cítění nezpronevěřila (podepsala jako jedna z prvních Chartu 77, stala se dokonce na čas i její mluvčí), její osobní mravní integrita ji v listopadu 1989 se stejnou písní vynesla na čestné přední místo ve vědomí porevoluční společnosti (Poláček 2003). Byť už se nevrátila do role popové hvězdy, její sociální i umělecký kredit byl v novém politickém uspořádání nepochybný. Záhy po tzv. sametové revoluci vstoupila do politiky jako tvář nového reformního hnutí (OF, Občanské fórum), velmi brzy ji ale opustila, protože si uvědomila, že se pro politiku nehodí.

Značný sociální kapitál po roce 1989 měla celá řada českých umělců. Někteří z oblasti mainstreamové pop music, u jiných hrálo roli to, že prokázali za normalizace vnitřní integritu a schopnost nepodrobit se zcela vládnoucí ideologii, popřípadě jejich tvorba – často oficiálně zakázaná – byla vnímána jako duchovní posila pro velkou část veřejnosti.

Z neznámějších kritiků režimu to byli například Karel Kryl, Jaroslav Hutka, Vladimír Merta, Jaromír Nohavica. Jejich další práce s takto získaným „sociálním kapitálem“ byla však různá. Z těch, kteří jej využili přímo ve sféře politiky, lze uvést několik příkladů: Vladimír Mišík (poslanec České národní rady za Občanské fórum), Michael Kocáb (poslanec za OF, později i ministr za Stranu zelených), Michal Prokop (poslanec za Občanskou demokratickou alianci, náměstek ministra kultury). Neúspěšný pokus o uplatnění v politice zažil známý písničkář Vladimír Merta v ODA, u něhož se vyjevila neslučitelnost svobodomyšlnosti umělce a stranické disciplíny.

Z oblasti předlistopadového mainstreamu se svůj sociální kapitál v politice pokusil víceméně neúspěšně uplatnit hudebník a skladatel Petr Hannig, „objevitel“ populární zpěvačky Lucie Bílé. Jednak jako předseda marginální Strany zdravého rozumu (dnes strana Rozumní) a v roce 2018 jako neúspěšný kandidát na prezidenta.

Politici a občanští aktivisté – několik příkladů ze zahraničí

Poprvé jsem se dozvěděl z osobního podání o konkrétním využití sociálního kapitálu umělců při kritice a zlepšování společenských a politických poměrů v západním světě, když jsem se v roce 1992 blíže seznámil při společném pobytu v italském Toskánsku s americkým zpěvákem a multiinstrumentalistou Gene Parsonsem, v letech 1969–1972 členem slavné americké skupiny The Byrds.⁵ Zajímalo mne tehdy, jestli zná osobně některé z mých oblíbených amerických interpretů, jako např. Davida Crosbyho či Grahama Nashe. Odpověděl mi, že ano a že se obvykle setkávají na společných aktivistických akcích, jako byla (v době našeho setkání) např. kampaň za záchranu deštných pralesů v Amazonii.⁶ Tehdy jsem si – jako člověk neuvykly životu v otevřené společnosti – uvědomil, jak důležitou roli můžou veřejně činní umělci hrát ve směřování civilizace.

V následujícím stručném a víceméně **pouze ilustrativním** výčtu, který si vůbec nečiní nárok na reprezentativnost, uvedu několik mezinárodně významných populárních osobností, které se podílely či stále podílejí na občanském a politickém aktivismu v různých oblastech života západní civilizace. Vedle již zmíněného Stinga jsou to následující osobnosti, jež jsem seřadil chronologicky rámcově podle období, kdy zasáhly do veřejného dění:⁷

5. Více o Parsonovi a Byrds srov. „Gene Parsons.“ *Wikipedia* [online] [cit. 26. 7. 2021]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Gene_Parsons>.
6. Pravděpodobně šlo o jednu z akcí nadace na záchranu deštných pralesů založenou v roce 1989 anglickým rockovým zpěvákem Stingem a jeho manželkou Trudie Stylerovou (<https://www.looktothestars.org/charity/the-rainforest-foundation>).
7. Blíže informace o všech těchto osobnostech a jejich aktivitách lze snadno dohledat v britské Wikipedii či jinde na internetu.

Pete Seeger (1919–2014), zpěvák, písničkář, sociální a ekologický aktivista. Jeho sociální kapitál se zakládal na členství ve známé skupině The Weavers (Tkalci) a pak na populárních písních z počátku jeho samostatné dráhy (např. *Where Have All The Flowers Gone; Turn, Turn, Turn; If I Had a Hammer*), které převzali další populární umělci.

Harry Belafonte (*1927), černošský zpěvák, „král kalypsa“, jehož hvězda popularity vystoupala nejvýše v 50. letech 20. století, je významný občanský aktivista – bojovník za práva černochů v USA a později (80. léta) za změnu sociálních poměrů v Africe.

Joan Baezová (*1941), folková zpěvačka a písničkářka, celoživotní aktivistka v oblasti boje za občanská práva a spravedlnost, angažovala se proti válce ve Vietnamu a za ochranu životního prostředí.

John Lennon (1940–1980), člen Beatles, jedné z nejpopulárnějších hudebních skupin světové historie. Po odchodu ze skupiny se kromě sólové dráhy věnoval se svou ženou **Yoko Ono** i protiválečnému a sociálnímu aktivismu.

Bob Geldof (*1951), irský zpěvák a písničkář. Byl členem irské rockové skupiny The Bloomtown Rats, která se prosadila v 70. letech 20. století na britských hitparádách, a posléze účinkoval jako Pink ve filmu *Pink Floyd – The Wall* z roku 1982, tedy v době obrovské popularity britské rockové skupiny Pink Floyd. Geldof je jeden z mezinárodně nejvýraznějších politických aktivistů, bojovník proti světové chudobě, organizátor mj. charitativní superskupiny Band Aid a spoluorganizátor obřích charitativních koncertů *Live Aid* a *Live 8*. Skupina Band Aid založená v roce 1984 byla zaměřena na zmírnění následků hladomoru v Etiopii. V roce 1985 spoluorganizoval Geldof největší akci svého druhu v dějinách – koncert *Live Aid*, na němž vystoupily největší hvězdy rockové hudby té doby.⁸ Šlo o dva koncerty v jeden den na obou stranách Atlantického oceánu – jeden na stadionu Wembley v Londýně, druhý na stadionu J. F. Kenedyho ve Philadelphii. V Londýně bylo přítomno kolem 72 tisíc diváků, ve Filadelfii téměř 90 tisíc. Další koncerty, inspirované těmito dvěma

8. „Live Aid.“ *Wikipedia* [online] [cit. 26. 7. 2021]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Live_Aid>.

základními, proběhly v Kanadě, Sovětském svazu, Jugoslávii, Japonsku, Rakousku, Austrálii a tehdejší Západní Německu. Ke koncertům se připojil jeden z největších televizních satelitních přenosů všech dob – odhadovaná sledovanost byla 1,9 miliardy diváků ve 150 státech, skoro 40 % veškeré tehdejší světové populace. Dopady gigantického projektu s sebou přinesly mnohé diskuse o jeho smysluplnosti, o způsobu rozdělení získané pomoci. Přes všechny skeptické i věcné výtky však tato akce učinila děsivou chudobu celosvětovým tématem a objektem zahraniční politiky států disponujících velkou kapitálovou i politickou mocí (země sdružené v mezivládní fórum G8, Group of Eight⁹). Na dědictví *Live Aid* navazovaly pak další kampaně proti chudobě, proti pandemii AIDS a za oddlužení zemí třetího světa. Bob Geldof je spolu s irským zpěvákem Bonem ze skupiny U2 v současnosti také zapojen do kampaní velké aktivistické organizace ONE.¹⁰ Získal mnoho různých čestných ocenění.

Peter Garrett (*1953) je zpěvák slavné australské rockové skupiny Midnight Oil. Má právnické vzdělání, je také významným politickým aktivistou zaměřeným na klimatické hrozby. Skupina Midnight Oil se hudebně prosadila v 80. letech. Její členové byli vždy aktivisté v oblastech ekologie, protijaderných programů a vztahu k původním obyvatelům Austrálie, svým postojem inspirovali řadu dalších – nejen australských – interpretů (za všechny jmenujme celosvětově známé skupiny Pearl Jam či U2). Garrett v roce 2002 skupinu opustil a odešel do politiky: v roce 2004 kandidoval do parlamentu za australskou Labor Party, byl zvolen stínovým ministrem a v roce 2007 dokonce ministrem pro klimatické změny, životní prostředí, kulturní dědictví a umění.

Charles Aznavour (1924–2018) je příkladem využití sociálního kapitálu ve prospěch malého národa. Francouz arménského původu, jeden z nejvýznamnějších populárních zpěváků 20. století, byl

9. „Group of Eight.“ *Wikipedia* [online] [cit. 26. 7. 2021]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Group_of_Eight>.

10. „One Campaign.“ *Wikipedia* [online] [cit. 26. 7. 2021]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/One_Campaign>.

v roce 1995 jmenován vyslancem a stálým zástupcem pro Arménii při UNESCO, 2009 vyslancem Arménie ve Švýcarsku a jejím zástupcem v OSN. Byl zakladatelem fondu na pomoc Arménii po zemětřesení v roce 1988 a členem správní rady *Armenia Fund International Board of Trustees*. Tato organizace poskytla více než 150 milionů dolarů na humanitární pomoc a rozvoj infrastruktury v Arménii po roce 1992. V roce 1997 dostal Aznavour nejvyšší francouzské státní vyznamenání – Řád čestné legie.

Bono, vlastním jménem Paul David Hewson (*1960) je zpěvák a autor písní slavné irské rockové skupiny U2, která je od svých počátků známá také neortodoxním kladným vztahem ke křesťanství a nevyhýbá se ani důležitým společenským tématům. Bono je spoluzakladatel DATA (Debt, AIDS, Trade, Africa – a současně také Democracy, Accountability and Transparency for Africa), organizace, která navázala na evropské kampaně za oddlužení zemí třetího světa v roce 2000. DATA se postupně včlenila do aktivit zastřešující organizace ONE,¹¹ v níž Bono zastává také důležitou pozici. V této souvislosti bych rád upozornil na knihu rozhovorů francouzského novináře Michky Assayase *Bono o Bonovi* z roku 2005 (v českém překladu vyšla v roce 2006). Je to neobyčejně zajímavý pohled do „nitra“ aktivismu mezinárodní rockové celebrity, ukázka Bonova přemýšlení a strategie (např. kapitola „Kdo je tady Elvis“) a jeho překvapivě širokého vzdělanostního záběru. V roce 2007 získal Bono jako jedno ze svých mnoha ocenění Medaili Svobody (Philadelphia Liberty Medal) a ve zdůvodnění se píše o činnosti DATA toto: „*DATA pomohla zaměřit pozornost veřejnosti na to, jak zvládnout AIDS a extrémní chudobu v Africe ve spolupráci s politiky, médii a celebritymi. V roce 2005 pomohla DATA a aktivisté napříč světem přesvědčit státy G8 k bezprecedentnímu rozhodnutí vynaložit 25 miliard dodatečné vývojové pomoci Africe do roku 2010, významně odpustit dluhy, a zajistit všeobecný přístup ke vzdělání a léčbě a prevenci AIDS a malárie*“.¹²

11. Tamtéž.

12. „Bono & DATA.“ *National Constitution Center. Liberty Medal* [online] [cit. 25. 7. 2021]. Dostupné z: <<https://constitutioncenter.org/liberty-medal/recipients/bono-data>>.

Závěr

Populární hudba (a v podstatě celá populární kultura) se díky své schopnosti působit na psychiku lidí a současně využívat účinně moderní komunikační technologie stala v globálním měřítku neobyčejně vlivnou silou, která skrze své výrazné představitele zasahuje do oblastí politiky a ekonomie. Snažil jsem se ukázat, že aktuální společenský status populárních osobností je možno blíže reflektovat a porozumět jeho fungování za pomoci teorie sociálního kapitálu. Vyšel jsem při výkladu principů z osobní zkušenosti a poukázal též na vybraných příkladech na mezinárodní dimenzi tohoto fenoménu.

Literatura:

- ASSAYAS, Michka 2006: *Bono o Bonovi*. Přeložil Zdeněk Jančařík. Praha: Portál.
- BESSER, Vilém 2021: „Pavel Šporcl píše Babišovi: Kultura je odstavena na poslední kolej, prezident nás nazývá povlem a vláda mlčí.“ *Forum24* [online] 22. 3. [cit. 28. 7. 2021]. Dostupné z: <<https://www.forum24.cz/pavel-sporcl-pise-babisovi-kultura-je-odstavena-na-posledni-kolej-prezident-nas-nazyva-povlem-a-vlada-mlci>>.
- BOURDIEU, Pierre – WACQUANT, Loïc J. D. 1992: *An Invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: University of Chicago Press.
- POLÁČEK, Tomáš 2003: „Marta Kubišová: Symbol srpna 1968.“ *i.DNES.cz* [online] 21. 8. [cit. 28. 7. 2021]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/revue/spolecnost/marta-kubisova-symbol-srpna-1968.A030821_140905_lidicky_jup>.
- ŠPULÁK, Jaroslav 2021: „Tomáš Klus: Doba ukázala, že lidé, kteří nám vládnou, to nedělají dobře.“ *Právo* [online] 7. 5. [cit. 28. 7. 2021] Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/kultura/clanek/tomas-klus-doba-ukazala-ze-lide-keri-nam-vladnou-to-nedelaji-dobre-40359391>>

Internetové zdroje:

- „Bono & DATA.“ *National Constitution Center. Liberty Medal* [online] [cit. 25. 7. 2021]. Dostupné z: <<https://constitutioncenter.org/liberty-medal/recipients/bono-data>>.
- „Group of Eight.“ *Wikipedia* [online] [cit. 26. 7. 2021]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Group_of_Eight>.
- „Live Aid.“ *Wikipedia* [online] [cit. 26. 7. 2021]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Live_Aid>.
- „Nohavica převzal medaili od Putina.“ *Novinky.cz* [online] 4. 11. 2018 [cit. 28. 7. 2021] Dostupné z: <<https://www.novinky.cz/kultura/clanek/nohavica-prevzal-medaili-od-putina-40252281>>.
- „One Campaign.“ *Wikipedia* [online] [cit. 26. 7. 2021]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/One_Campaign>.

Musical Activity as a Source of Social Capital or the Functioning of Social Capital from the Musician's Perspective

Popular musicians (like other actors in the field of popular culture) enjoy a special status: they are perceived by their listeners not only as musical performers, but as messengers: their public utterances and activities are often given more importance than the messages from other important professionals who do not operate in public. As contemporary sociology argues, popular individuals in general have considerable social capital. They can use it to build from political activism to non-musical business strategies. In analysing and reflecting on these phenomena, the author draws on both his personal experience (as a member of a popular musical group), and his contacts with the popular music milieu. To illustrate his ideas, the author has selected several examples of performers who use their social capital effectively in political, environmental and/or social issues.

Key words: Popular music; celebrities; social capital of performers of music; political activism and music.

Příloha:

Modlitba pro Martu

(1968, hudba Jindřich Brabec / text Petr Rada)

1. Ať mír dál zůstává s touto krajinou.
Zloba, závist, zášť, strach a svár,
ty ať pominou, ať už pominou.
Teď když tvá ztracená vláda věcí tvých
zpět se k tobě navrátí, lide, navrátí.

2. Z oblohy mrak zvolna odplouvá
a každý sklízí setbu svou.
Modlitba má ta ať promlouvá k srdcím,
která zloby čas nespálil
jak květy mráz, jak mráz.

3. Ať mír dál zůstává s touto krajinou.
Zloba, závist, zášť, strach a svár,
ty ať pominou, ať už pominou.
Teď když tvá ztracená vláda věcí tvých
zpět se k tobě navrátí, lide, navrátí.